

«Окремий науково-освітній центр Українського козацтва імені Г. С. Сковороди». На факультеті викладається спецкурс «Феномен українського козацтва в системі збереження культурної спадщини України», під час якого студенти ґрунтовно вивчають добу козацтва в Україні, видатні персоналії того часу.

У 2015 р. як експеримент було розміщено пересувну виставку «Народна війна» за сприянням Департаменту освіти і науки ХОДА. Виставка викликала зацікавленість громадськості. Її відвідали студенти, учні, науковці та громадськість Харкова. Загалом у 2016–2017 навчальному році було відкрито 4 пересувні виставки Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова, Української Гельсінської Спілки з прав людини, Українського Центру вивчення історії Голокосту.

Історики-сковородинівці є учасниками різноманітних конференцій і «круглих столів», присвячених актуальним проблемам України та світу, історіографії козацтва, Другій світовій війні, Яворницьких і Каразінських читань.

Органи студентського самоврядування факультету активно залучаються до патріотичних акцій, що проводяться як в університеті, так і на факультеті. Активно діє волонтерський загін історичного факультету «Добрі серця». Студенти й викладачі відвідують Харківський обласний будинок дитини №2, Харківський будинок дитини «Родина», Обласний Центр соціально-психологічної реабілітації дітей; військово-медичний клінічний центр Північного регіону. Також збирається та передається волонтерська допомога захисникам Батьківщини.

Отже, на історичному факультеті ХНПУ імені Г. С. Сковороди проводиться цілеспрямована системна робота щодо виховання патріота – громадянина України.

Данченко І. О.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО КОМПОНЕНТА СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СКЛАДНИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВОГО ПРОЦЕСУ

Одним із провідних міжгалузевих утворень економіки України є агропромисловий комплекс. Провідним соціальним інститутом, який прискорює процес розвитку й становлення людини як особистості, забезпечує формування її духовності, світогляду, ціннісних орієнтацій і моральних принципів, є освіта [2, с. 23]. В умовах стрімких змін, які постають яскравим свідченням становлення інноваційного типу світового розвитку, змінюються суспільні вимоги до системи аграрної освіти в Україні, першочерговими з яких є формування саме соціальних компетентностей випускників. Це, у свою чергу, вимагає формування національно свідомої особистості, а також наповнення

всіх ланок навчально-виховного процесу змістом, який би забезпечував можливості духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального й культурного потенціалу як найвищої цінності суспільства.

Проблеми виховання молоді неодноразово були предметом уваги вчених: О. Абрамчук, О. Алексеєва, В. Бутенко, О. Киричук та ін. Функції вищої освіти в громадянському вихованні молоді розкрито в працях таких учених, як С. Гнатенко, М. Євтух, Г. Троцько та ін.

Мета статті – визначення критеріїв і показників сформованості громадянського компонента соціальної зрілості студентів-аграріїв.

Аналіз наукової літератури дозволяють визначити громадянськість як інтегративну якість особистості, яка включає внутрішню свободу й повагу до державної влади, почуття власної гідності й дисциплінованість, вияв патріотичних почуттів і культури міжнаціонального спілкування, терпимості щодо представників інших культур і національностей, потреби в діяльності на благо суспільства, патріотизм.

Розуміння громадянськості як сукупності моральних якостей суб'єкта передбачає зрілість політичної і правової свідомості, почуття патріотизму, причетності до історичної долі своєї вітчизни та її народу, усвідомлення себе як повноправного члена соціальної спільноти, громадянина своєї країни.

Громадянськість, за Н. Еліасбергом, складається з взаємодоповнюючих елементів: усвідомлення власних прав і обов'язків; наявність конкретних громадянських дій: від потреби бути поінформованим до активної участі в політичних і соціальних кампаніях; наявність системи цінностей і моральної переконаності, що додають цій системі певного значення [4]. Без сформованості відповідних якостей, на нашу думку, не можна говорити про сформованість соціальної зрілості особистості. Тому в структурі соціальної зрілості студентів-аграріїв виділяємо громадянський компонент, який покликаний сформувати духовну, національну, мовну культури студентів-аграріїв, розвиток системи громадянських цінностей та їх пізнання в процесі професійної освіти, розвиток свідомого в відповідальному ставленні до питань розбудови українського суспільства, реалізації власного духовного і творчого потенціалу, зміцнення зв'язку між особистими й суспільними інтересами [3, с. 5].

Аналіз феномену громадянського компонента соціальної зрілості студентів-аграріїв за результатами наукових досліджень буде неповним і незавершеним, якщо окремо не розглянути підходи до визначення критеріїв і показників сформованості цього компонента.

Тому критерієм громадянського компонента соціальної зрілості студентів-аграріїв вважаємо сформованість відповідного рівня громадянськості особистості.

Показником сформованості високого рівня громадянського компонента соціальної зрілості студентів є співвідношення результатів відповідної діагностичної методики «Тест для визначення громадянської самосвідомості особистості» [1, с. 55].

Отже, формування та розвиток соціально зрілої особистості студентів-аграріїв залежить від рівня сформованості окремих її структурних

компонентів. Рівень сформованості громадянського компонента соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів залежить від рівня сформованості громадянської самосвідомості особистості. Розвиток громадянської самосвідомості особистості залежить від багатьох факторів, один з яких є забезпечення навчально-виховного процесу педагогічною технологією формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів. Перспективними в подальшому дослідженні є розробка та вдосконалення методологічної й методичної бази педагогічної технології формування соціальної зрілості студентів-аграріїв щодо формування високого рівня всіх її компонентів, зокрема й громадянського.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зуб Т. С. Громадянське виховання як чинник духовного оновлення суспільства / Вчені записки Харківського гуманітарного інституту "Народна українська академія". Т.6-ІІ. Громадянськість інтелігенції: шляхи формування у кризовому суспільстві / М-во освіти і науки України; Нар.укр. акад.; Ред. колегія: В. І. Астахова (голов. ред.) та ін. – Х., 2001. – С. 159.
2. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія : підруч. для студ. / А. М. Алексюк; Міжнар. фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1998. – 558 с. – (Прогр. «Трансформація гуманіт. освіти в Україні»), с. 23.
3. Євтух М. Б. Методичні засади розбудови особистісно орієнтованої навчальної діяльності у вищій школі / М. Б. Євтух // Філософія освіти ХХІ ст.: проблеми і перспективи : зб. наук. пр. – К. : Знання, 2000. – Вип. 3. – С. 42 – 49.
4. Элиасберг Н. И. Педагогический коллектив школы – субъект инновационной системы правового образования [Текст] : монография / Н. И. Элиасберг. – СПб., 1998.

Касинюк Л.А.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Мужність створює держави,
добродієність оберігає їх;
злочин веде їх до безчестя,
безтурботність – до деспотизму.

О. Мірабо

Розбудова України як демократичної, правової, соціальної держави неможлива без правового виховання. Термін «виховання» походить від слова "ховати», що означає оберігати, убезпечити від небажаного впливу. Молоду емоційну людину є від чого "ховати", оберігати і захищати: від наркоманії, злочинності, пияцтва, моральної розбещеності тощо. Завдяки правовому вихованню формується необхідний рівень правосвідомості та правової культури громадян і суспільства в цілому. Адже відомо, що саме правосвідомість та правова культура сприяють становленню демократичних